

DAVID GRAEBER

Tırışkadan İşler

27 sayfalık görselleřtirilmiř geniř zet

16 zgn bölüm gravürü · Gündelik rnekler

Ana fikirler · Eleřtiriler · Akılda kalan sahneler

zgn eserin yerini tutmayan açıklamalı okuma rehberi

OKUMAYA BAŞLAMADAN ÖNCE

Bu rehberin pusulası

Bir çalışan sekiz saat boyunca kimsenin okumadığı raporu üretir, raporun özetini başka biri çıkarır, üçüncü kişi ikisini koordine eder. Maaş vardır, yorgunluk gerçektir, fakat çalışan işi ortadan kalksa dünyanın değişmeyeceğini düşünür. Graeber bu tuhaf çelişkiyi modern iş ahlakının merkezine taşır.

Bu kitap nasıl okunmalı?

Çalışanın bile gereksiz olduğuna inandığı, fakat varmış gibi yapmak zorunda kaldığı işlerin neden çoğaldığını; anlamsız çalışmanın insan ruhuna ve toplumsal değer ölçüsüne ne yaptığını anlatan kışkırtıcı antropoloji eseri.

Kitabın kaba görünen başlığı teknik bir ayırım taşır: kötü, ağır ya da düşük ücretli iş ile çalışan tarafından gereksiz görülen iş aynı değildir. Tez büyük ölçüde çalışan anlatılarına dayanır; çarpıcı tanıklıklarla istatistiksel genellemeyi ayırmak gerekir.

Bu rehber, David Graeber tarafından kurulan düşünce yolunu gündelik sahneler, tarihsel bağlam, güçlü örnekler ve önemli itirazlarla birlikte izler. Amaç sınav notu çıkarmak değil, kitabın okurun bakışını tam olarak nerede değiştirdiğini görünür kılmaktır.

KULLANIM ÖNERİSİ

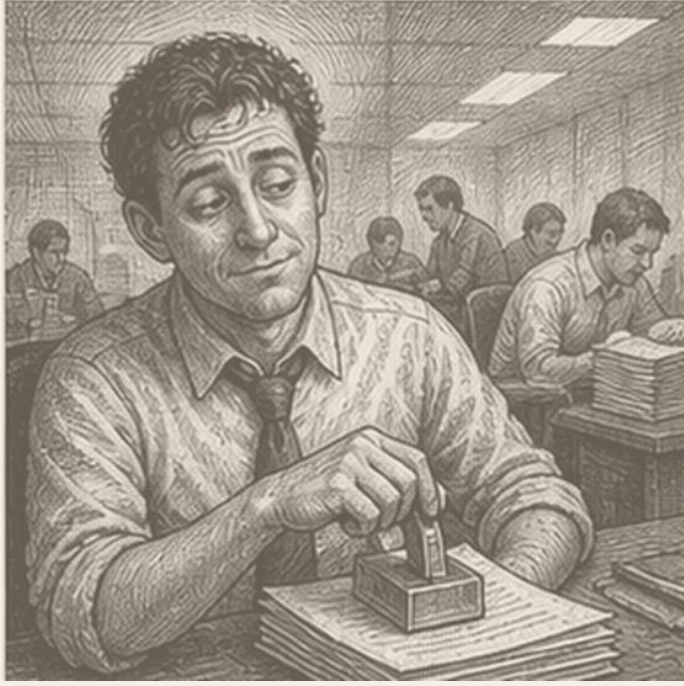
Bir oturuşta bitirmek zorunda değilsiniz; her gravür bir sonraki durak için hafıza kancasıdır.

YOL HARİTASI

21 durakta kitabın bütünü

01	Bu kitap nasıl okunmalı?	12	Bakım işi neden az, anlamsız iş neden çok kazanır?
02	Tırışkadan iş tam olarak nedir?	13	Siyasi öfke neden aşağıya yönelir?
03	Kötü iş ile anlamsız iş farklıdır	14	On beş saatlik hafta neden gelmedi?
04	Ruhsal şiddet: işe yaramıyormuş gibi yaşamak	15	Tanıklıklar kanıt olarak ne kadar güçlü?
05	Dalkavuklar: birinin önemli görünmesi için	16	Temel gelir çözüm olabilir mi?
06	Zorbalar: sorun üretip çözüm satanlar	17	Yapay zekâ tırışkayı azaltır mı çoğaltır mı?
07	Yama yapanlar: düzeltilmeyen arızanın insanları	18	Kitabın en kolay yanlış anlaşılacağı yer
08	Kutu işaretleyenler: yapılmış gibi görünmek	19	Kitap hakkında süren tartışma
09	Görev dağıtanlar: gereksiz yönetim	20	Bugünkü hayata taşınan üç soru
10	Yönetimsel feodalizm	21	Bir cümlede kitabın özü
11	Çalışma ahlakının garip cezası		

Tırışkadan iş tam olarak nedir?

Graeber tırışkadan işi, çalışanın bile varlığını haklı çıkaramadığı ve bunu açıkça söylemesinin işin parçası olarak yasaklandığı ücretli çalışma olarak tanımlar. Yazarın asıl hamlesi, tanıdık görünen bu olayı başka bir merceğin altına koymaktır; mesele tek bir örnek değil, örnekleri birbirine bağlayan düzendir.

Kimsenin okumadığı sunumu her hafta güncelleyip toplantıda önemliymiş gibi anlatan kişi, yalnız sıkılmıyor; kurumsal oyunu sürdürmek zorunda kalıyor.

Dışarıdan gereksiz görünen iş müşteriye ya da sisteme gizli fayda sağlayabilir. Tanım çalışanın yargısını ciddiye alır ama tartışmasız kanıt saymaz. Ayrıca sonraki araştırmaların ve farklı deneyimlerin eklediği ayrıntılar vardır. Klasik bir eseri canlı tutan şey, ona itiraz edilebilmesi ve yine de iyi sorular bırakabilmesidir.

İşinizde sevmediğiniz görev ile gerçekten hiçbir yarar üretmediğine inandığınız görevi ayırın.

Bu durağı biraz daha yakından düşündüğümüzde, “Tırışkadan iş tam olarak nedir?” başlığının yalnız kendi örneğini değil Tırışkadan İşler boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınayabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

Kötü iş ile anlamsız iş farklıdır

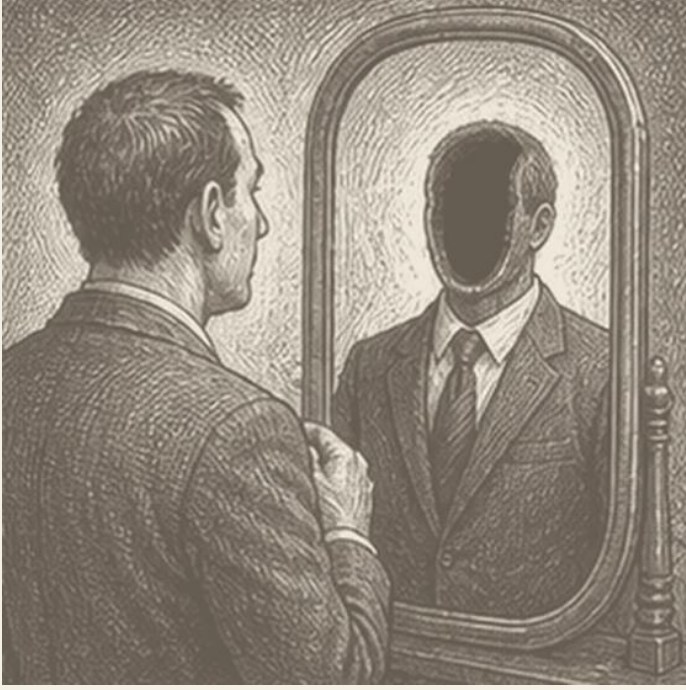
Çöp toplamak ağır, kötü ücretli ve tehlikeli olabilir ama toplumsal yararı açıktır. Tırışkadan iş rahat ve iyi ücretli olsa da kişiye dünyada iz bırakmadığı hissini verir. Bu fikir ilk bakışta kuru bir tanım gibi durabilir, fakat kitabın geri kalanında hangi ayrıntıları görüp hangilerini kaçıracağımızı belirleyen anahtar tam da budur.

Gece vardiyasındaki temizlikçi bir gün gelmezse herkes fark eder; süslü unvanlı koordinatör bir ay yokken hiçbir süreç değişmeyebilir.

Toplumsal yararı tek kişi belirleyemez ve bazı sonuçlar uzun vadede görünür. Yine de ücret ile yararın tersliği önemli sorudur. Okurun dikkat etmesi gereken yer tam burasıdır: açıklayıcı bir benzetme ile gerçek dünyanın bütün karmaşıklığı aynı şey değildir.

Bir mesleğin statüsüne değil yokluğunda kimin hangi somut işi kaybedeceğine bakın. Aynı bağlantıya başka bir açıdan bakarsak, “Kötü iş ile anlamsız iş farklıdır” başlığının yalnız kendi örneğini değil Tırışkadan İşler boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınıyabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

Ruhsal şiddet: işe yaramıyormuş gibi yaşamak

İnsan yalnız maaş değil, etkili eylem ve başkasına yarar sağlama duygusu ister. Hiçbir şey yapmadan meşgul görünmeye zorlanmak özsaygıyı aşındırabilir. Burada ileri sürülen şey değişmez bir doğa yasası değil, olayların çoğu zaman neden beklediğimizden farklı geliştiğini açıklayan bir düşünme aracıdır.

Boş masada patron geçerken dosya açan çalışan, zamanını kullanma özgürlüğünü de kaybeder; boşluk dinlenme değil denetlenen hiçliktir.

Anlam ihtiyacı kişiden kişiye değişir ve iş hayatın tek anlam kaynağı olmamalıdır. Sorun sahte amaç dayatmasıdır. Karşı örnekler özellikle değerlidir; çünkü hangi koşulun eksik olduğunu gösterir ve iddiayı kaba genellemeden daha hassas bir açıklamaya taşır.

Yorgunluğunuz iş yükünden mi, etki görememekten mi, yoksa rol yapmak zorunda kalmaktan mı geliyor diye ayırın.

Örneğin arkasındaki mekanizmayı yavaşlattığımızda, “Ruhsal şiddet: işe yaramıyormuş gibi yaşamak” başlığının yalnız kendi örneğini değil Tırışkadan İşler boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınayabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

Dalkavuklar: birinin önemli görünmesi için

Dalkavuk türü işler, başka bir yöneticinin ya da kurumun statüsünü yükseltmek için vardır. İşlev üretmekten çok çevresinde maiyet görüntüsü kurar. Bölümün gücü, büyük iddiayı gündelik hayatın içine indirmesinde yatar: görünmez kabul ettiğimiz ilişki görünür olunca eski açıklama artık yetmez.

Telefonunu kendi açabilecek yönetici, önemli görünsün diye iki asistanın sırayla arama bağlamasını ister.

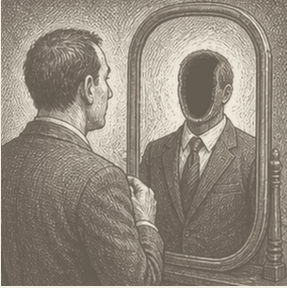
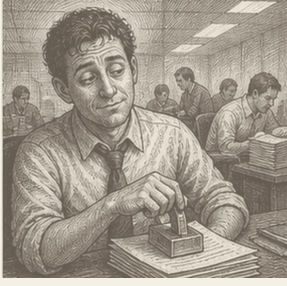
Asistanlık her zaman gereksiz değildir; takvim, erişim ve bakım emeği gerçek iş üretir. Ölçü, rolün sahibinin kendisinin bile gereksizliğini görmesidir. Yazarın dili zaman zaman kesin görünse de okurun burada olasılık, bağlam ve karşı örnek payını açık tutması gerekir; aksi halde açıklama yeni bir dogmaya dönüşür.

Bir unvanın çevresindeki kişi sayısının gerçek iş akışından mı, prestij yarışından mı geldiğini sorun.

Kitabın bu bölümünü gündelik karara çevirdiğimizde, “Dalkavuklar: birinin önemli görünmesi için” başlığının yalnız kendi örneğini değil Tırışkadan İşler boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınıyabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

OKUMA EŞİĞİ 1 / 3

İlk bağlantılar artık görünür

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

- Tırışkadan iş tam olarak nedir?
- Kötü iş ile anlamsız iş farklıdır
- Ruhsal şiddet: işe yaramıyormuş gibi yaşamak
- Dalkavuklar: birinin önemli görünmesi için

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- Zorbalar: sorun üretip çözüm satanlar
- Yama yapanlar: düzeltilmeyen arızanın insanları
- Kutu işaretleyenler: yapılmış gibi görünmek
- Görev dağıtanlar: gereksiz yönetim

Bağlantı sorusu: “Tırışkadan iş tam olarak nedir?” ile “Dalkavuklar: birinin önemli görünmesi için” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Zorbalar: sorun üretip çözüm satanlar” bu yolu nasıl değiştirebilir?

Zorbalar: sorun üretip çözüm satanlar

Zorba işler, rakip kurumlar da yaptığı için var olan ya da başkasını baskı altında tutan rollerdir; telepazarlama ve bazı kurumsal avukatlık örnekleri bu sınıfa konur. Bu ayrımı korumak önemlidir; çünkü iki kavram birbirine karıştığında yazarın kanıtı kolayca slogana, hatta tam tersine çevrilebilir.

İki şirket müşteriyi rahatsız eden satış ordusu kurar; biri bıraktığında diğeri pazar kazanacağı için ikisi de sürdürür.

Satış ve hukuk meşru bilgi ve hak koruması sağlayabilir. Tüm sektörleri tek etiketle silmek haksızdır. Bu eleştiri, yazarın ana düşüncesini çöpe atmak yerine ölçüsünü belirler. Ölçüsü bilinen fikir, hayranlık uyandıran ama belirsiz bir slogandan daha kullanışlıdır.

Bir faaliyetin müşterinin gerçek ihtiyacını mı karşıladığını, yoksa rakibin baskısına karşı zorunlu yarış mı olduğunu inceleyin.

Buradaki gerilimi akılda tutmanın bir yolu da, “Zorbalar: sorun üretip çözüm satanlar” başlığının yalnız kendi örneğini değil Tırışkadan İşler boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınıyabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

Yama yapanlar: düzeltilmeyen arızanın insanları

Yama işi, kolayca çözülebilecek kurumsal kusuru sürekli elle telafi eder. Sistem arızası kalır, çalışan her gün aynı deliği kapatır. Kitap bu noktada okuru uzaktan seyreden biri olmaktan çıkarır ve kendi alışkanlıklarının da aynı düzenin içinde bulunduğunu fark etmeye çağırır.

Yazılım iki formu konuşturmadığı için çalışan veriyi kopyalayıp yapıştırır; düzeltme projesi ertelenir çünkü insan yaması görünmezdir.

Bakım ve hata düzeltme küçümsenmemelidir; gereksizlik, sorunun kalıcı çözümünün bilerek engellenmesindedir. Bu noktada yazarın betimlediği durumla savunduğu değer birbirinden ayrılmalıdır. Bir şeyin nasıl işlediğini göstermek, onun böyle işlemesi gerektiğini söylemek değildir.

Tekrarlanan görevin kök nedenini ve onu çözmemenin kime çıkar sağladığını sorun.

Kutu işaretleyenler: yapılmış gibi görünmek

Kutu işaretleyen işler, kurumun gerçekte yapmadığı şeyi yapıyormuş görüntüsü veren rapor, eğitim ve değerlendirme üretir. Savın ilginç tarafı yalnız ne söylediği değildir; doğruysa hangi eski açıklamayı bırakmamız ve hangi yeni soruyu sormamız gerektiğini de değiştirir.

Güvenlik kültürü değişmez ama herkes yılda bir çevrimiçi videoyu açıp 'tamamlandı' kutusuna basar.

Belgeleme hesap verebilirlik için gereklidir. Sorun belgenin gerçek davranışın yerine geçmesidir. Bu sınır, kitabı değersizleştirmez. Tersine, güçlü bir fikri her kapıyı açan sihirli anahtar olmaktan kurtarıp gerçekten işe yaradığı kapılarda kullanmamızı sağlar.

Bir sertifika veya gösterge gördüğünüzde arkadaki uygulamanın hangi bağımsız kanıtla doğrulandığını sorun.

Görev dağıtanlar: gereksiz yönetim

Görev dağıtan yöneticiler çalışanların zaten yapacağı işi bölüp izler ya da gereksiz görev icat eder. Kendi rolünü başkalarının özerkliğini azaltarak üretir. Bu nedenle bölüm, tek başına ezberlenecek sonuç değil, sonraki örnekleri taşıyan bir köprü gibi okunmalıdır.

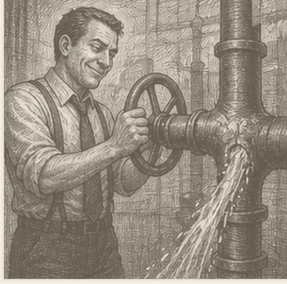
Ekip işi bilir; yeni yönetici her adım için form ve onay ekleyip sonra bu formları yönetir.

Koordinasyon, çatışma çözümü ve kaynak sağlama gerçek yönetimdir. Eleştiri bütün yöneticiliğe değil iş üretmeyen katmana yönelir. Kitabın yazıldığı tarih, kullanılan dil ve seçilen örnekler de merceğin kenarını oluşturur. Görüntü güçlü olabilir ama bütün dünyayı tek başına kapsamaz.

Yönetim faaliyetini kaç toplantı yaptığıyla değil ekibin önündeki hangi engeli kaldırdığıyla ölçün.

OKUMA EŞİĞİ 2 / 3

Ayrıntılardan büyük resme

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

- Zorbalar: sorun üretip çözüm satanlar
- Yama yapanlar: düzeltilmeyen arızanın insanları
- Kutu işaretleyenler: yapılmış gibi görünmek
- Görev dağıtanlar: gereksiz yönetim

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- Yönetimsel feodalizm
- Çalışma ahlakının garip cezası
- Bakım işi neden az, anlamsız iş neden çok kazanır?
- Siyasi öfke neden aşağıya yönelir?

Bağlantı sorusu: “Zorbalar: sorun üretip çözüm satanlar” ile “Görev dağıtanlar: gereksiz yönetim” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Yönetimsel feodalizm” bu yolu nasıl değiştirebilir?

Yönetimsel feodalizm

Graeber modern kurumların bazen kârdan çok feodal maiyet mantığıyla çalıştığını; yönetici statüsünün altında kaç kişi bulunduğuyula ölçüldüğünü savunur. Yazarın asıl hamlesi, tanıdık görünen bu olayı başka bir merceğin altına koymaktır; mesele tek bir örnek değil, örnekleri birbirine bağlayan düzendir.

Bir derebeyinin hizmetkâr sayısı gibi, müdür de kendisine rapor veren birim sayısıyla terfi eder.

Feodalizm benzetmesi açıklayıcı ama tarihsel farkları düzleştirebilir. Şirket rekabeti ve bürokratik ihtiyaç da rol oynar. Ayrıca sonraki araştırmaların ve farklı deneyimlerin eklediği ayrıntılar vardır. Klasik bir eseri canlı tutan şey, ona itiraz edilebilmesi ve yine de iyi sorular bırakabilmesidir.

Organizasyon şemasında her katmanın hangi kararı hızlandırdığını ya da yavaşlattığını somutlaştırın.

Çalışma ahlakının garip cezası

Toplum çalışmayı sonuçtan bağımsız ahlaki değer saydığında, faydasız emek bile boş durmaktan üstün görünür. Acı çekmek maaşın hak edilme kanıtına dönüşür. Bu fikir ilk bakışta kuru bir tanım gibi durabilir, fakat kitabın geri kalanında hangi ayrıntıları görüp hangilerini kaçıracağımızı belirleyen anahtar tam da budur.

İşi erken bitiren çalışan eve gönderilmez; ekran başında kalan saati doldurması beklenir.

Disiplin ve katkı değerlidir; eleştiri bütün emeğe değil acıyı erdemin tek ölçüsü yapmaya yönelir. Okurun dikkat etmesi gereken yer tam burasıdır: açıklayıcı bir benzetme ile gerçek dünyanın bütün karmaşıklığı aynı şey değildir.

Bir iş kuralında saat varlığının mı, gerçek katkının mı ödüllendirildiğini sorun.

Bakım işi neden az, anlamsız iş neden çok kazanır?

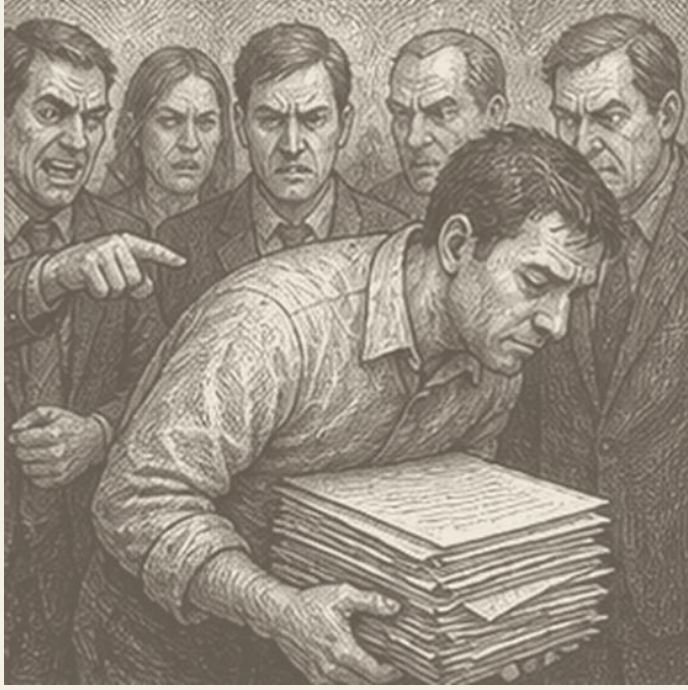
Öğretmen, hemşire ve bakım çalışanının toplumsal yararı görünür olduğu halde düşük ücret alması, maaşın yarar ölçüsü olmadığını gösterir. Piyasa güç ve gelir üretme kapasitesini ödüllendirir. Burada ileri sürülen şey değişmez bir doğa yasası değil, olayların çoğu zaman neden beklediğimizden farklı geliştiğini açıklayan bir düşünme aracıdır.

Bir günlük grevde çöpçünün yokluğu hemen hissedilir; gereksiz rapor bir ay gecikse kimse fark etmeyebilir.

Bakım işini kutsallaştırmak kötü ücreti ve sınırsız fedakârlığı meşrulaştırabilir. Karşı örnekler özellikle değerlidir; çünkü hangi koşulun eksik olduğunu gösterir ve iddiayı kaba genellemeden daha hassas bir açıklamaya taşır.

Ücret tartışmasında beceri kadar işin toplumsal yeniden üretime katkısını ve pazarlık gücünü görün.

Siyasi öfke neden aşağıya yönelir?

Anlamalı ama düşük ücretli işte çalışan kişi, rahat ve anlamsız ofis işine öfkelenebilir; anlamsız işteki kişi de kamu çalışanının güvencesini kıskanabilir. Sistem ortak sorunu karşılıklı hınca çevirir. Bölümün gücü, büyük iddiayı gündelik hayatın içine indirmesinde yatar: görünmez kabul ettiğimiz ilişki görünür olunca eski açıklama artık yetmez.

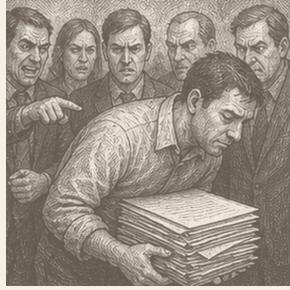
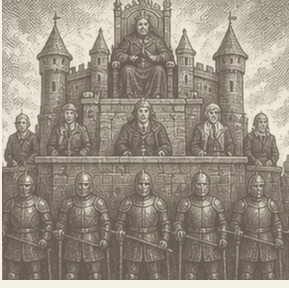
Hemşire bankacının maaşına, ofis çalışanı hemşirenin emekliliğine kızar; ikisi de kendi iş düzeninin neden adaletsiz olduğunu konuşamaz.

İşler hakkında dışarıdan hüküm vermek kutuplaşmayı artırır. Çalışanın sesi ve somut kurum önemlidir. Yazarın dili zaman zaman kesin görünse de okurun burada olasılık, bağlam ve karşı örnek payını açık tutması gerekir; aksi halde açıklama yeni bir dogmaya dönüşür.

Öfkenin komşu mesleğe değil ücret, zaman ve karar gücünü dağıtan yapıya yönelip yönelmediğini sorun.

OKUMA EŞİĞİ 3 / 3

Son sorulara yaklaşıırken

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

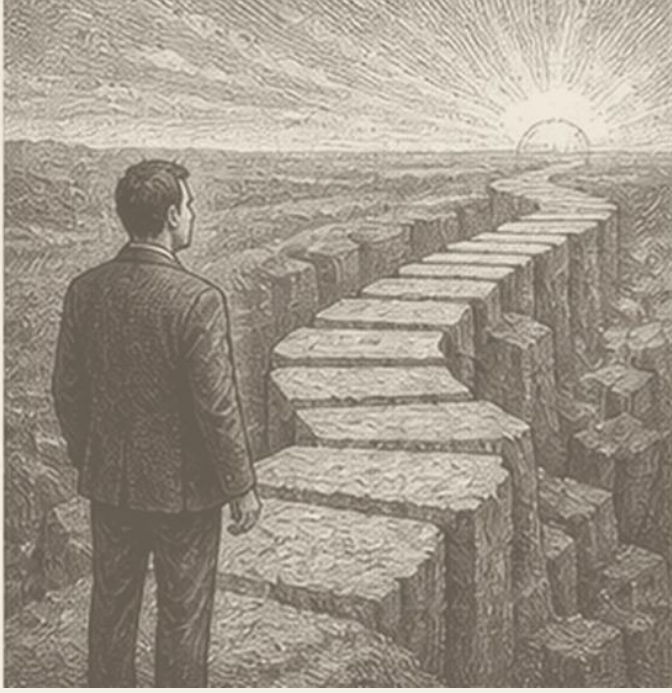
- Yönetimsel feodalizm
- Çalışma ahlakının garip cezası
- Bakım işi neden az, anlamsız iş neden çok kazanır?
- Siyasi öfke neden aşağıya yönelir?

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- On beş saatlik hafta neden gelmedi?
- Tanıklıklar kanıt olarak ne kadar güçlü?
- Temel gelir çözüm olabilir mi?
- Yapay zekâ tırışkayı azaltır mı çoğaltır mı?

Bağlantı sorusu: “Yönetimsel feodalizm” ile “Siyasi öfke neden aşağıya yönelir?” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “On beş saatlik hafta neden gelmedi?” bu yolu nasıl değiştirebilir?

On beş saatlik hafta neden gelmedi?

Keynes verimlilik artınca çalışma süresinin azalacağını öngörmüştü. Graeber kazancın boş zamana değil yeni idari ve hizmet katmanlarına çevrildiğini savunur. Bu ayrımı korumak önemlidir; çünkü iki kavram birbirine karıştığında yazarın kanıtı kolayca slogana, hatta tam tersine çevrilebilir.

Makine üç kişinin işini yapar; kalanlar eve gitmek yerine makinenin çıktısını raporlayan yeni görevler alır.

Çalışma saatleri ülke ve sınıfa göre değişmiştir; ev ve bakım emeği hesaba katılmalıdır. Tez kesin zaman serisi değildir. Bu eleştiri, yazarın ana düşüncesini çöpe atmak yerine ölçüsünü belirler. Ölçüsü bilinen fikir, hayranlık uyandıran ama belirsiz bir slogandan daha kullanışlıdır.

Otomasyon projesinin kazanımını işten çıkarma ya da yeni rapor değil, zaman ve gelir paylaşımıyla ölçün.

Tanıklıklar kanıt olarak ne kadar güçlü?

Kitap yüzlerce çalışan anlatısını kullanır; bu tanıklıklar deneyimin derinliğini verir ama toplumdaki oranı güvenle ölçmez. Kitap bu noktada okuru uzaktan seyreden biri olmaktan çıkarır ve kendi alışkanlıklarının da aynı düzenin içinde bulunduğunu fark etmeye çağırır.

Doktora gelen hastalar gerçek acı taşır, fakat klinik bekleme odası bütün nüfusun hastalık oranını tek başına göstermez.

Anketler de soru biçimi ve kişinin işini bilme sınırı taşır. Nitel ve nicel kanıt birlikte gerekir. Bu noktada yazarın betimlediği durumla savunduğu değer birbirinden ayrılmalıdır. Bir şeyin nasıl işlediğini göstermek, onun böyle işlemesi gerektiğini söylemek değildir.

Çarpıcı yüzde gördüğünüzde örneklem, soru ve 'anlamsız' tanımının nasıl kurulduğunu inceleyin.

Temel gelir çözüm olabilir mi?

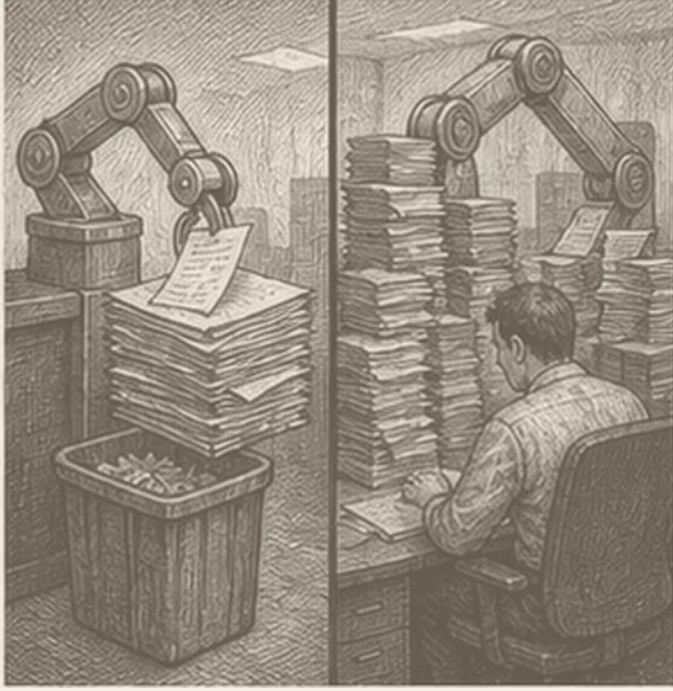
Graeber koşulsuz temel gelirin geçimi işveren itaatinden ayırıp insanlara gereksiz işi reddetme ve anlamlı bakım, sanat ya da topluluk işi seçme gücü verebileceğini düşünür. Savın ilginç tarafı yalnız ne söylediği değildir; doğruysa hangi eski açıklamayı bırakmamız ve hangi yeni soruyu sormamız gerektiğini de değiştirir.

Kira korkusu azalan çalışan, kimsenin kullanmadığı raporu bırakıp yaşlı bakımına ya da küçük girişime zaman ayırabilir.

Maliyet, enflasyon, kamu hizmetleri ve siyasi tasarım tartışmalıdır. Temel gelir sosyal devletin yerine konursa zarar doğabilir. Bu sınır, kitabı değersizleştirmez. Tersine, güçlü bir fikri her kapıyı açan sihirli anahtar olmaktan kurtarıp gerçekten işe yaradığı kapılarda kullanmamızı sağlar.

Politikayı yalnız para miktarıyla değil pazarlık gücü, bakım zamanı ve hizmet erişimi üzerindeki etkisiyle değerlendirin.

Yapay zekâ tırışkayı azaltır mı çoğaltır mı?

Yapay zekâ tekrar eden rapor ve koordinasyonu azaltabilir; kurum aynı hedefi korursa yeni denetim, doğrulama ve içerik yığını da üretebilir. Bu nedenle bölüm, tek başına ezberlenecek sonuç değil, sonraki örnekleri taşıyan bir köprü gibi okunmalıdır.

Toplantı özetini makine yazar, sonra üç çalışan makine özetini kontrol eden kontrol raporları hazırlar.

Otomasyonun anlamı teknoloji değil mülkiyet ve yönetim kararıyla belirlenir. Kitabın yazıldığı tarih, kullanılan dil ve seçilen örnekler de merceğin kenarını oluşturur. Görüntü güçlü olabilir ama bütün dünyayı tek başına kapsamaz.

Her yapay zekâ projesinde hangi görevin yok olduğu kadar çalışanın kazandığı zaman ve karar gücünü ölçün.

SON DURAKLAR · SINIRLAR

18. DURAK

Kitabın en kolay yanlış anlaşılacağı yer

Graeber insanların sevmediği bütün işi gereksiz saymaz ve dışarıdan meslekleri küçümsemeyi önermez. Tırışkadan iş, çalışanın bile haklı çıkaramadığı ama önemliymiş gibi yapmak zorunda kaldığı özel bir durumdur; ağır ve kötü ücretli gerekli işler ayrı sorundur.

Tırışkadan İşler tek cümlelik bir parola gibi kullanıldığında, yazarın örnekler arasında kurduğu neden zinciri kaybolur. Doğru okuma, iddianın hangi koşullarda çalıştığını ve hangi durumda başka bir açıklamaya ihtiyaç duyduğunu birlikte göstermelidir.

Bu nedenle okur, eserden aklında kalan en güçlü cümleyi seçip hemen ardından iki şey sormalıdır: Yazar bunu hangi sahneyle destekledi ve kitabın kendisi bu cümlenin sınırını nerede çizdi? David Graeber ile verimli tartışma böyle başlar.

SON DURAKLAR · TARTIŞMA

19. DURAK

Kitap hakkında süren tartışma

Kitap milyonlarca çalışanın deneyimine dil verdiği için güçlü yankı bulmuş; yüzde tahminleri, öznel tanımı ve özel şirketlerin gereksiz işi neden sürdüreceğine ilişkin açıklaması ekonomistlerce eleştirilmiştir. Sonraki çalışmalar anlamsızlık hissini desteklese de Graeber'in en yüksek oranlarını doğrulamamıştır.

Bir eserin çok tartışılması başarısız olduğu anlamına gelmez. Tırışkadan İşler için yapılan itirazların bir bölümü kullanılan kanıta, bir bölümü kavramların genişliğine, bir bölümü de yazarın görmediği insan deneyimlerine yönelir.

Tırışkadan İşler için en adil tutum iki uçtan da kaçınmaktır: Kitabı yalnız ünü yüzünden dokunulmaz saymamak ve bazı ayrıntıları eskidi diye açtığı bütün soruları değersizleştirmemek. Eleştiri, metnin nerede hâlâ canlı olduğunu daha iyi gösterir.

SON DURAKLAR · BUGÜN

20. DURAK

Bugünkü hayata taşınan üç soru

Bu görev ortadan kalksa kim ne kaybeder? Meşgul görünme ile gerçek katkı arasında ne kadar zaman harcıyorum? Otomasyonun kazandırdığı süre çalışana mı, yeni denetim katına mı gidiyor?

Bu sorular Tırışkadan İşler için hazırlanmış küçük bir kontrol listesi değil, gündelik hayatı daha dikkatli görmek için bir mercektir. Evde, işte, haber okurken veya bir karar verirken aynı ilişkiyi farklı kılıklarda yakalamaya yardım eder.

Tırışkadan İşler üzerine cevapların hemen gelmemesi bir eksiklik değildir. İyi kitap bazen hazır çözüm vermek yerine yanlış soruyu bıraktırır; insanın daha önce doğal sandığı bir şeyi yeniden görmesini sağlar.

SON DURAKLAR · ÖZ

21. DURAK

Bir cümlede kitabın özü

İşin ahlaki değeri harcanan saat ve çekilen acıda değil, insanlara ve dünyaya yaptığı gerçek katkıdır; gereksiz çalışmayı sürdürmek hem zamanı hem özsaygıyı tüketir.

Akılda kalacak son görüntü, yüksek bir ofis kulesinde durmadan dönen dosya çarkının altından dışarı açılan anlamlı iş kapısıdır. Bu görüntü kitabın bütün ayrıntılarının yerini tutmaz; fakat ana soruya geri dönmek istediğinizde güvenilir bir işaret levhası olur.

Tırışkadan İşler adlı özgün eseri okumak, burada özetlenen yolun ayrıntılarını, ritmini ve yazarın kendi sesini görmenin tek yoludur. Bu rehberin görevi kapıyı kapatmak değil, kapının ardında neden ilginç bir oda bulunduğunu göstermektir.

KAYNAKLAR VE KAPSAM

Neye dayandık, nerede durduk?

- [1] David Graeber - Bullshit Jobs
[2] Simon & Schuster - Bullshit Jobs
[3] David Graeber - Original essay

TELİF VE SORUMLULUK NOTU

Bu çalışma eğitim ve araştırma amacıyla hazırlanmış özgün bir özet ve yorum rehberidir. Kitabın cümlelerini yeniden üretmez ve özgün eserin yerini tutmaz. Sağlık ve psikoloji başlıkları genel bilgi verir; tanı, tedavi veya kişiye özel profesyonel öneri değildir.

SON CÜMLE

Tırışkadan İşler adlı özgün eseri okumak, burada özetlenen yolun ayrıntılarını, ritmini ve yazarın kendi sesini görmenin tek yoludur. Bu rehberin görevi kapıyı kapatmak değil, kapının ardında neden ilginç bir oda bulunduğunu göstermektir.